

Možnost jako „DYNAMIS“ / Subjekt a možnosti (= DYNAMIS)

Vezmeme-li vážně ono kritické rozpoznání, že „možnosti“ nejsou „formálně“ dány, takže jejich uskutečňování nemůže spočívat pouze v jejich „materializaci“, musíme „možnostem“ přiznat jakousi schopnost ovlivňovat skutečnou situaci, skutečné procesy a vůbec dění. Na druhé straně ovšem víme, že původcem jakékoli akce (aktivity) může být pouze subjekt (v nejširším, tj. kosmickém pojetí). Nechceme-li tedy chápat již samy „možnosti“ tak, jako by to byly „subjekty“ schopné aktivit, musíme původ subjektů samých shledávat jinde než v možnostech“. Na druhé straně však nesmíme ani „možnosti“ samy chápat jako předem hotové rozvrhy a plány, kterými jsou aktivity subjektů pevně vázány a od kterých se nemohou odpoutávat. K posláním a úkolům „subjektů“ náleží vždy také určité „dopracování“, dovedení plánů a projektů do kontextu určitých situací, které samy o sobě nejsou a nemohou být výsledkem žádných projektů ani plánů. Je tedy zřejmé, že vlastní problémy leží v našem chápání akcí a aktivit. „Možnosti“ musí chápat na jedné straně tak, že mohou být jednak ovlivňovány a měněny aktivitami subjektů, ale že mohou být také voleny nebo zamítány ze strany subjektů, nejen ze strany „objektivních okolností“, a posléze že mohou být „otvírány“ tam, kde by bez aktivit subjektů vůbec nebyly (což ovšem nesmíme chápat tak, že možnosti samy jsou prostě jen produktem aktivit subjektů). To nás ovšem dále vede k závěru, že ona „dynamika“ možností samých musí být náležitě odlišována od aktivit a spontaneit (spontánních akcí), jež lze připisovat pouze subjektům (různých úrovní). Nevidím jiných možností než onu „hybnost“ možností chápat jako „přícházení“, tj. jako adventivní povahy – rozumí se ovšem „přícházení z budoucnosti“. A to znamená, že vedle „pohybů“ v aristotelském pojetí (kde pohyb je chápán jako původce přechodu z možnosti do skutečnosti), jejichž směr je z aktuální přítomnosti vstříc přicházející budoucnosti, připustíme také „pohyby“, které mají směr opačný a jejichž původ a zdroj proto nemůže být hledán v ničem již „jsoucím“.

(Písek, 090501-1.)